

Vilim Matić: Pregled općina
u đakovačkom kotaru 1850. godine

ZBORNİK MUZEJA ĐAKOVŠTINE (2001.) str. 225-230

UDK 352 (497.5 - 37 Đakovo) (091)

Pregled općina u đakovačkom kotaru 1850. godine

Vilim Matić

Državni arhiv u Osijeku, Osijek

Sačuvani pregled općina u đakovačkom kotaru 1850. godine u sumarnom obliku navodi značajne podatke za sva naselja na području nekadašnjeg kotara Đakovo. Zabilježeni podaci mogu poslužiti prigodom povijesne analize đakovačkog kraja sredinom 19. stoljeća, te je zbog toga razloga sačuvani pregled donesen u izvornom obliku.

Iz vrlo male količine sačuvanog gradiva za povijest Đakova i Đakovštine tijekom 19. stoljeća, svakako je potrebno izdvojiti statističke pokazatelje sačinjene 1850. godine. Sačuvani pregled je sumaran, ali ipak bi- lježi osnovne podatke o đakovačkom kraju prije prvog službenog popisa obavljenog 1857. godine. Pregled općina sačinjen je temeljem naredbe podžupana br. 128. iz 1850. godine.

Kada je 1848. godine u Hrvatskoj dokinut feudalni sustav, a s njim i povlastice pojedinih staleža, burna događanja nisu omogućavala uspostavu nove unutarnje organizacije zemlje. Carskim patentom od 4. ožujka 1849.

godine¹ već je u načelu određeno kako se pravosuđe mora odijeliti od uprave i jedno od drugoga učiniti potpuno nezavisnim. Nakon carskog patenta od 4. ožujka 1849. godine slijedila je i carska odluka od 7. travnja 1850. godine.² Carskom odlukom određeno je kako se u što skorije vrijeme ima urediti pravno stanje i obavljanje javnih poslova.

Temeljem carske odluke od 7. travnja 1850. godine donesena je naredba ministarstva unutarnjih djela od 12. lipnja 1850. godine o ustrojenju političkih upravnih vlasti u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji.³ Naredbu o ustroju političkih upravnih vlasti na području Hrvatske i Slavonije svečano je obznanio ban u svom proglasu od 26. lipnja 1850. godine.

Prema novoproglašenom ustroju na čelu uprave nalazi se ban, a pod njegovim predsjedanjem i upravljanjem stoji banska vlada. Radi lakšeg političkog upravljanja Hrvatska i Slavonija podijeljene su na šest županija: zagrebačku, varaždinsku, križevačku, riječku, osječku i požešku. Banskoj vladi neposredno su podčinjene županijske vlasti, na čelu kojih se nalaze veliki župani. Najniža podjela u političko-upravnom smislu su kotari. Za područje osječke županije ustrojena su četiri kotara: Osijek, Virovitica, Đakovo i Vukovar. Upravu političkih kotara nadziru, vode i obavljaju podžupani. Kotarske vlasti podčinjene su neposredno županijskim vlastima i predstavljaju prvu instancu u političkim poslovima za svoje područje.

Neposredno nakon uspostave novog političko-upravnog ustroja naredio je upravljajući podžupan kotara đakovačkog izradu pregleda prema općinama. Osnovne podatke za svaku općinu izradilo je prema dostavljenom obrascu općinsko bilježništvo. U pregledu je bilo potrebno navesti:

- naziv općine
- broj stanovnika
- broj kuća
- broj sesija
- kakve potrebne dohotke posjeduje općina i koji su izvori

---

1 Proglašen u Zemaljsko-zakonskom i vladinom listu od godine 1850. komad I. broj 1.

2 Proglašena u Zemaljsko-zakonskom i vladinom listu od godine 1850. komad I. broj 3.

3 Proglašena u Zemaljsko-zakonskom i vladinom listu od godine 1850. komad I. broj 4.

- koliki su dohoci u srebru (zapravo forintama)
- kakvi se troškovi općina iz dohodaka namiruju.

Prema izvješćima općinskih bilježnika sačinjen je ukupni pregled za područje cijelog kotara Đakovo. Sačuvana su samo dva općinska izvješća, za općine Semeljce i Đakovo, koji su datirani s 19. srpnjem 1850. godine. Navedeni nadnevak može se stoga uzeti kao rok do kojeg je tražene podatke trebalo dostaviti upravljajućem podžupanu za kotar Đakovo.

Dostavljeni podaci obrađeni su pregledno u obliku statistike i time sačuvani, te mogu poslužiti kao izuzetan povijesni izvor za proučavanje i analizu đakovačkog kraja sredinom 19. stoljeća.

PREGLED
OBĆINAH U KOTARU DIAKOVAČKOM
ŽUPANIE VIROVITIČKE

Broj	Obćina	Dušah	Kućah	Sessiah	U kakvoj mjeri dohodci ?
1.	Beketince	294	30	22	28 for.
2.	Boroevce	83	9	4,14	—
3.	Borovik	70	12	8,15	1 for.
4.	Bračevce	332	57	24,29	72 for.
5.	Breznica	163	29	14,3	6 for.
6.	Bučje	118	19	12,10	5 for.
7.	Budrovce	1.475	110	76,12	3 for.
8.	Čenkovo	239	33	15,15	8 for.
9.	Diakovo	2.203	451	80,28	270 for.
10.	Dragotin	170	25	8,30	10 for.
11.	Drenje	406	55	31,17	16 for.
12.	Forkuševce	279	37	20	12 for.
13.	Gašince	780	105	55,8	16 for.

Broj	Općina	Dušah	Kućah	Sessiah	U kakvoj mjeri dohodci ?
14.	Gorjan	1.152	147	102,16	69 for. i 12 nov.
15.	Gjurgjance	480	54	29,17	20 for.
16.	Herkanovce	280	36	21,31	3 for.
17.	Ivanovce	340	46	34,12	20 for.
18.	Kešince	879	97	74,16	24 for.
19.	Kondrić	224	26	12,15	10 for.
20.	Koritna	742	79	51,28	48 for.
21.	Kućance	187	28	13,13	18 for.
22.	Lapovce	457	50	23,6	9 for.
23.	Majjar	406	51	24,16	20 for.
24.	Merzović	592	75	44,8	36 for.
25.	Mussiće	242	25	15,9	—
26.	Milinac	38	10	1,14	—
27.	Naberdje	738	85	44,30	25 for.
28.	Paljevina	174	29	12,21	4 for.
29.	Perkovce	275	23	14,16	12 for.
30.	Piškurevce	1.160	96	64,28	16 for.
31.	Podgorje	223	31	18,25	2 for. i 24 nov.
32.	Potnjanje	355	39	20,25	32 for.
33.	Paučje	283	40	18,15	24 for.
34.	Preslatince	304	31	15,24	1 for.
35.	Pridvorje	400	39	22,5	12 for.
36.	Punitovce	670	72	36,16	32 for.
37.	Ratkovdol	166	17	8,6	4 for.
38.	Širokopolje	444	46	23,8	60 for.

Broj	Obćina	Dušah	Kućah	Sessiah	U kakvoj mjeri dohodci ?
39.	Satnica	747	102	59	40 for.
40.	Selce	779	83	60,12	14 for.
41.	Semelce	1.027	114	78,24	56 for.
42.	Slatinik	504	55	33,25	12 for. i 24 nov.
43.	Slobodnavlast	350	46	21,5	16 for.
44.	Svetoblažje	221	24	11,7	7 for.
45.	Tomašance	479	52	44,8	25 for. i 24 nov.
46.	Ternava	507	57	24,26	20 for. i 10 nov.
47.	Varoš	396	44	23,24	12 for.
48.	Verbica	550	65	36,16	18 for.
49.	Viškovce	722	105	76,24	18 for.
50.	Vučevce	309	62	23,4	13 for.
51.	Vuka	506	42	24	40 for.
	Ukupno	24.920	3.095	1.642,8	1.240 for. i 34 nov.

Iz “Pregleda ...”, koji je prepisan u izvornom obliku, vidimo kako je na području kotara Đakovo 1850. godine bilo 51 naselje s 3.095 kuća i 24.920 stanovnika. Oni su na svojem posjedu imali ukupno 1.642 i 8 tridesetdvoji-
na sesija, dok su im dohoci bili 1.240 forinti i 34 novčića. Statistički pre-
gled u sebi sadrži još dvije rubrike, koje su ispunjene gotovo istovjetnim
tekstom.

U rubrici naznačenj pod naslovom: “Kakve posebne dohodke posje-
duje, i koji su izvori istih ?” za pedeset mjesta upisan je istovjetni tekst:
“Ove obćine drugog dohodka nemaju, osim što iz godišnje arende kerčma-
renja dobivaju.-”. Samo je kod Đakova upisan sljedeći tekst: “Drugog do-
hodka obćina neima, osim što iz jedne bolte u obćinskoj kući nalazeće se, i

iz 3 kerčme u najam date dobiva, kojih kerčmah jedna kroz cielu godinu, druge 2 pako samo od Miholja do Gjurgjeva pitje točiti smiju.”

U rubrici naznačenoj pod naslovom: “Kakovi troškovi se iz dohodakah obćinskih namiruju ?” za sva mjesta upisan je istovjetan tekst: “Dohodak ovaj novčani u svakoj obćini kotara ovoga obićajno s porezom zajedno scerpiti, - za izplatiti pako kakovi trošak obćinski nikada se posebno ovaj novac neodredjuje.”

Sačuvani statistički pregled po svojem obimu nije velik, ali prema broju podataka koje u sebi sadrži izuzetno je vrijedan izvor za istraživanje i pisanje povijesti kako pojedinih mjesta, tako i cijelog područja nekadašnjeg kotara Đakovo sredinom 19. stoljeća.

SURVEY OF MUNICIPALITIES IN ĐAKOVO DISTRICT IN 1850.

Summary

The preserved survey of municipalities in Đakovo-District in 1850 quotes in a summary from most valuable data for all the settlements in the former District of Đakovo. the can be used for historical analyses of this middle of the 19th century. This is the reason why the author presents the survey in its original form.